

nánk meg magunkat, ha a közvetlen emberi kommunikációnk szintjén pontosabb adók és vevők lennénk. Tudjuk-e, hogy mit is mondunk, amikor szólunk valakihez? Elgondolkodtunk-e azon, hogy miképpen tartozik össze a nyelv, a gondolat és a kultúra? Hogy miképpen kell jól megszólítani egymást?

Hogy milyen hatalma van a tekintetünknek?

Akít csak a fejlődéslelektan érdekel igazán? – az is olvassa el a könyvet, mert számára is hozhat új ismereteket. Vagy ha az ismeret nem is új, a régi tudás az új szövegkörnyezetben gazdagabbá válhat.

Akít csak a pszicholingvisztika érdekel? – az is talál izgalmas oldalakat a könyvben.

És aki csak keresi az igazságot – az is olvassa el. Csak aki már megtalálta, annak lehet felesleges.

Forgas gondolt a szkeptikusokra is. Állít valamit. Bennünk megszólal a kétely. Nem hiszed?! – mondja a szerző. Próbálj magad utána járni. Tele van a könyv gyakorlatokkal, mindenki kipróbálhatja. Megbizonyosodhat a gondolatok, állítások igazságtartalmáról.

Őszintén kívánom valamennyi pedagóguskollégámnak, hogy olyan örömmel olvassák a könyvet, mint jómagam. Ime – egy szórakoztató, tudományos igényű megírt könyv –. 92 Ft-ért, 2 doboz cigaretta árán megvásárolható.

NAGY MAGDOLNA

Egy folyóirat az oktatástechnika szolgálatában

Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Oktatófilm-Kirendeltségének Hivatalos Közleményei.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium filmügyeinek értesítője. Bp. 1936. jan. – 1944. nov. Megjelenik havonként. Felelős szerkesztő: **Geszti Lajos**. Felelős kiadó: **Geszti Lajos**. Kiadó a m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium. Ny. **Kertész József**, Karcag, 1939. 10. sz. Korda Rt.

A VKM Oktatófilm Kirendeltségének Hivatalos Közleményei

"A gyakorlati pedagógia csak úgy képes a maga nagy és nemes feladatát, a nevelés és oktatás egyetemes értékévé megvalósítani, ha lépést tart a tudomány és technika állandó fejlődésével. Mint az emberi tevékenység minden ágában, itt az oktatásügy terén is az élet a maga szüntelen változásával nyitást, átalakítást kényszerít ki azzal a célnal, hogy az eddiginél jobb, céltudatosabb és eredményesebb módszert, vagy eljárást hozzon létre." – írta a lap első számában Felkay Ferenc tanügyi tanácsnok. És a VKM Oktatófilm Kirendeltségének Hivatalos Közleményei a "jobb", "céltudatosabb" és "eredményesebb" módszert, a filmoktatás ügyét szolgálta majdnem 10 éven át.

Folyóirat a filmoktatás szolgálatában

Már-már közhely, mégis utalunk rá, hogy hazánk az elsők között volt a film iskolai felhasználása terén. A mai URÁNIA moziban az azonos nevű társaság már a század első éveiben rendszeres filmbemutatókat tartott iskolások számára. E kezdeményezés folytatásaként 1913-ban nyílt meg a mai Kinizsi mozi helyén feltételezhetően a világ első pedagógiai filmgyára. A különböző kezdeményezések után a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1934-ben hozta létre az Oktatófilm Kirendeltséget, a hazai középiskolák filmoktatásának szervezetté tételére. A Kirendeltség története, mintaszerű működése külön tanulmányt igényelne. A technikai feltételek megteremtésétől (TERTA gépek megrendelése a hazai ipartól), az iskolai filmellátás szervezeti kereteinek kimunkálásával szinte egyidőben a Kirendeltség folyóiratot indított. E döntés mögött egyértelműen az a felismerés húzódott meg, hogy a pedagógusok megnyerése, informálása nélkül a technika és mintaszerű szervezés önmagában nem képes a film iskolai felhasználását meghonosítani. E megfontolások alapján a Kirendeltség folyóirata tartalmas, gazdag, pedagógiai folyóiratirodalmunk egyik legcél tudatosabban szerkesztett lapja volt. Igényes, színes, változatos lapszerkesztés, gyors átfutási idő, praktikusság és elméleti színvonalasság jellemezte a Közleményeket. Az egyértelműen pozitív értékelésünket csak fokozza, hogy a rendkívül sokirányú tevékenységet kifejtő Kirendeltség (gépbeszé- zés, javítás, filmgyártás, kölcsönzés stb.) 10 munkatársa szinte "mellékesen" termelte ki e nagyszerű folyóiratot.

Elméleti és módszertani kérdések

A folyóirat középpontjában a filmoktatás elméleti és módszertani kérdései álltak. Mindkettő alapvetően új volt a neveléstudományban, illetve a pedagógiai sajtóban, éppen ezért hajlamosak lehetnének a mércét alacsonyán meghúzni. De ennek éppen az ellenkezője volt jellemző. Az ötven éves írások többsége az audiovizuális forradalom korában is tanulságos. Gondolunk itt például olyan írásokra, mint "A megértés mozzanata a filmes tanításban" (1940. 3. sz.), "Az oktatófilm lélektana és esztétikája" (1940. 11. sz.), vagy egy német költőtől közölt cikkre, mely a szemlélet és gondolkodás összefüggését vizsgálja az oktatófilm szempontjából. (1940. 5. szám)

A módszertani jellegű írásokra a konkrétság, egészséges gyakorlatiasság volt jellemző. Általában egy-egy tantárgyra, sőt egy osztályra vonatkoztatva foglalkoztak módszertani kérdésekkel. "A szitakötő" című film módszeres feldolgozása a liceum II. osztályára vonatkoztatva jelent meg, "A tanya" című film viszont a polgári iskola IV. osztályában történő felhasználásával foglalkozott. De írások jelentek meg a film felhasználásának lehetőségeiről a hittanórán, a film és a kirándulás kapcsolatáról, s több tanulmány foglalkozott a film és a tankönyv, tanmenet kapcsolatával is. A módszertani cikkek szerkesztői tudatosságot tükröznek. Ezt különben az első évfolyam első számában máig is érvényes módon fogalmazták meg. "Az új módszerek és eszközök keresése mindig élénken jelentkezik akkor, ha államok vagy egész kultúrák sorsfordulatra kényszerülnek."

Filmtechnika és alkalmazás

A folyóirat a pedagógusokhoz szólt, így a kifejezetten technikai vonatkozású cikkek csak a legszükségesebbekkel foglalkoztak. Praktikus tanácsok mellett (géptisztítás, tűz-

rendészet stb.) ritkábban, de igényes elméleti írások is megjelentek. Így például a hangosfilmtechnika elméleti kérdéseiről (1937. 10–11. sz.), a színesfilm technikáról stb.

A technikai írások többsége a Műszaki közlemények vagy a "Hasznos tudnivalók" című rovatban jelentek meg. Érdekes különben, hogy a minden szempontból korszerű folyóirat három filmtechnikai kérdésben konzervatív volt. Így például következetesen elvetették a film megállításának pedagógiai előnyeit, feleslegesnek tartották a hangos filmeket. E konzervatív álláspontoknak volt is némi alapja, de a Kirendeltséget feltételezhetően az motiválta e kérdésekben, hogy a TERTA gépet nem lehetett megállítani, a hangos és a színes film pedig költségesnek bizonyult.

Kitekintés külföldre

A korszakra jellemző gondolkodás alapján talán a kelletténél nagyobb hangsúlyt kapott a hazai filmoktatás "dicső" múltja, de ez nem csökkentette a szerkesztőségnek azt a törekvését, hogy bemutassák a filmoktatás terén elért külföldi eredményeket. Svéd, angol, német, amerikai szerzők cikkei a külföldi eredmények, gondok, törekvések bemutatását szolgálták. Azon természetesen nem csodálkozhatunk, hogy a negvenes években a politika is tükröződött a külfölddel foglalkozó írásokban. 1941-ben például egy német altábornagy írását közölték "A film mint a katonás szellemű nevelés eszköze a német iskolában" címmel.

Kapcsolat a gyakorlattal

A folyóirat különösen nagy gondot fordított arra, hogy szoros kapcsolatba kerüljön az iskolai gyakorlattal. Szinte minden számban olvashatunk iskolai beszámolókat, ahol gyakorló pedagógusok írták le tapasztalataikat. Rendszeresen közöltek részleteket iskolai értesítőkből, ahol ugyancsak gyakorló pedagógusok írtak az előző tanévben a filmoktatás terén elért eredményeikről, gondjaikról. Ugyancsak évente közzétették a legtöbbet vetítő iskolákat. Így például megtudjuk, hogy 1943/44-ben 536 iskolában vetítettek oktatófilmeket, a legtöbb filmet 179-et a Beszterce-i állami gimnázium kölcsönözött, s a legtöbbet pergetett film (240 alkalommal) a Magyar Alföld volt.

Filmismertetések

A folyóiratban jelentős terjedelemben kaptak helyet a filmismertetések. Ezek az ismeretések többségükben nem annyira kritikák, mint inkább hivatalos hangvételű tájékoztatók voltak az Oktatófilmek Országos Bíráló Bizottsága által elfogadott filmekről. E tájékoztatókban jelezték a film felhasználhatóságának körét (iskolafélesztés, osztály stb.), röviden ismertették az OOB véleményét, majd a film teljes szövegét. Ismeretes, hogy a filmek döntő többsége feliratos volt.

Ezek az ismertetések alkalmasak voltak arra, hogy a pedagógus döntsön azok felhasználhatóságáról.

Egy-egy esetben nem csak a filmet ismertették, hanem egy cikk keretében a film készítésének módját is. 1940-ben például részletes leírás jelent meg az "Élet a sekély tengerben" című film készítéséről. Ezek az írások alkalmasak voltak arra, hogy a pedagógusok megismerjék a filmkészítés legfontosabb műhelyitkait.

A főváros külön rovata

A főváros közoktatása több ponton eltért az országostól. Így érthető módon a filmoktatás terén is a főváros külön utakon járt. E téren a külön út azt jelentette, hogy a fővárosi elemi iskolákban már a 30-as években rendszeresen volt oktatófilm vetítés. Az eltérések miatt logikus volt, hogy a folyóiratnak egy önálló rovata (*Budapest Székesfőváros Filmoktatás* címen) a főváros speciális filmoktatási kérdéseivel foglalkozott. E specialitások abban is jelentkeztek, hogy a főváros olyan oktatófilmeket is készített, melyek a fővárosi tanulók sajátos élményvilágához kapcsolódtak. (Budapest csatornázása, Az utcán légy ember, A pályaudvar élete stb.)

A fővárosi Pedagógiai Szemináriumban tartott filmes bemutató órákról rendszeres beszámolókat jelentek meg e rovatban. Így például 1936. április 28-án Stolmár László, a gyakorló iskola igazgatója filmes bemutató órát tartott az elemi iskola III. fű osztályában. A bemutatón több "tanügyi előkelőség" is részt vett. Az órán "Budapest csatornázása" című filmet dolgozták fel. A tanítás menetét a folyóirat így írta le: "A feliratokat egy jól olvasó, jó hangú gyerekkel olvastatom. Figyelem a jeleneteket kísérő közbeszólásokat, itt-ott magam is teszek egy-egy megjegyzést. Sokat nem magyarázok. – Ez érdekes! Ilyent már láttam a körúton. No most lemegyünk a föld alá! Ezt jól figyeljétek meg gyerekek! Ez aztán a pompás masina! – s más efféjét.

A közvetlen őszinte szó hamar visszhangra talál. Kacagás feszült érdeklődés, öröm az életből jól ismert jelenetek láttán, csodálkozás az eddig még nem is képzelt dolgok felett, felváltva fogja meg és ragadja magával az osztályt."

A folyóirat havonta jelent meg igényes formában, igényes nyomdatechnikával. A képek, ábrák, a tördelés mai igényeknek is megfelelő volt. A gyors átfutási idő segítette a mindenkori időszerűséget.

A lapot a középiskolák az úgynevezett filmdíjakból ingyen kapták meg.

A VKM Oktatófilm Kirendeltség Hivatalos Közleményeinek tanulmányozása nem neveléstörténeti kuriózum, hanem alapirodalom mindazok számára, akik a mozgóképek iskolai felhasználásával napjainkban és a jövőben foglalkozni kívánnak.

JÁKI LÁSZLÓ

Folyóiratszemle-beharangozó

Az elmúlt néhány évben szinte minden oktatási intézményünkben tettek erőfeszítéseket a számítógépek oktatásban való hasznosítására. Ezek az erőfeszítések néhol szórványosak, máshol tartósak voltak, különböző eredményekre vezettek. Egy tekintetben mégis rendkívül homogén az összkép. A külföldi tapasztalatok csak lassan, többszörös áttétellel, sokszor szlogené egyszerűsödve (pl. programozás helyett alkalmazást) váltak ismertté. A nálunk a pedagógia terén is fejlettebb országok kísérleteit, kutatási eredményeit élőben megismerni csak kevesek privilégiuma volt, jellemzően nem gyakorló-
kísérletező tanároké. Számukra marad az információ személytelen – nyomtatott, elektronikus – úton való terjedése. Külföldi oktatászoftver, amely a lényegről amúgy is csak villanásnyit képes közölni, az iskoláknál szinte nincs. A szakfolyóiratoknak csak egy ré-